

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

שודר בערוץ "קול ברמה" בתכנית "בית ההוראה"

העלון מוקדש לע"נ גאון עוזנו עמרת תפארת הפוסקים מרן רבנו עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל

הלכות "לא ילבש גבר שמלת אשה"

נושאי השיעור:

לבישת בגד של גבר לאשה מפני הקור. מטריה של גברים לנשים. נעלי בית של גבר לאשה. הלבשת ילדים קטנים בבגרי בנות. חיפוש בנים לבנות. בגד אחד של אשה. בגדי בית חולים. לבישת מכנסיים לאשה. מסיכה של אשה לאיש. הסרת שיער בלייזר. השלת שיער וחבישת פאה נכרית לגברים. צביעת שיער לבן. איפור להסתיר צלקת. בושם של אשה לאיש.

לבישת בגד של גבר לאשה מפני הקור

א. שאלה: משפחה הממתינה בתחנת האוטובוס בזמן שיש קור גדול. הבן בחור בישיבה היה לבוש בסוודר וחליפה, ואת המעיל החזיק ביד. לבת היה קר וביקשה ללבוש את המעיל של אחיה, האם מותר ללבוש מעיל של בנים מחמת הקור?

תשובת הרב: נחלקו בזה הפוסקים, יש מתירים ויש אוסרים, והמיקל במקום צורך כזה יש לו על מי לסמוך.

ונסביר בהרחבה. נצטוונו בתורה: "לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה" (דברים כ"ב ה'), דהיינו שאסור לגבר ללבוש מלבוש של אשה ואסור לאשה ללבוש בגד של גבר. ומרן בשולחן ערוך (יו"ד סי' קפ"ב ס"ה) כותב: "לא תעדה אשה עדי האיש, כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו. וכן לא יעדה האיש עדי האשה, כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי זהב, במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין אותו החלי אלא נשים".

והרמ"א מוסיף שם בשם מרן הבית יוסף: "ואפילו באחד מן הבגדים אסור, אף על פי שניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה". לפי זה נראה לכאורה שאסור לאחות הזו ללבוש

את המעיל של אחיה, ואפילו שניכר לחלוטין שהיא בת שהרי לובשת חצאית וכיוצא בזה.

אולם נחלקו בזה האחרונים. הרב בית חדש (שם ס"ה) כותב שנראה שכל האיסור הוא כאשר האשה לובשת את הבגד כדי להידמות לאיש או להיפך, אבל אם היא עושה את זה כדי להינצל מפני הקור או הגשם וכדומה, אפשר להקל¹. וכך פסק חתנו הט"ז (סק"ד). ומאידך הש"ך (סק"ז) כתב שיש לפקפק בדברי הרב בית חדש ודבריו אינם מוכרחים כל כך. והרב יד הקטנה (הלכות ע"ז אות פ"ב, דף ע"ב ע"ב והלאה) ערער לגמרי על דברי הב"ח, ואסר אפילו אם הוא עושה כך כדי להנצל מנזק שלא יתקרה וכדומה.

אבל הגאון חכמת אדם בבינת אדם (סימן ע"ד) חילק בין בגד לתכשיט. בגד רגיל אסור ללבוש, ואם זה חפץ שנועד לקישוט אפשר להקל במקום שאינו מכוון להתקשט. והסברא בזה, כיון שהמטרה של בגד רגיל היא לכסות ולהגן על הגוף, אם כן גם כשהגבר לובש בגד של אשה רק כדי להגן על עצמו, למעשה הוא משתמש בבגד הזה לאותה

¹ ולמד זאת מהתוספות במסכת נזיר (דף נ"ט ע"א) שכתבו שהמגלח שיער בגוף (במקומות האסורים בגילוח), משום צער, אין זה קרוי תיקון ונוי, כיון שאינו מגלח אלא להנצל מהצער. ומטעם זה מותר להסתכל במראה כשמספר בעצמו, כדי שלא יחבול בעצמו. ע"ש. וכ"כ התוספות במסכת יבמות (דף מח ע"א) בשם רבנו תם.

תשובת הרב: ראשית נקדים, **שודאי שיהיה מותר לאשה להסתופף יחד עם בעלה** תחת המטריה שלו, כי היא רק מצטרפת אליו ואין בזה חשש כלל (וע"ע בטהרת הבית ח"ב עמ' קח). והשאלה רק במקום שהגבר לוקח את המטריה של האשה ומשתמש בה לבדו, או להיפך.

ובתשובה הקודמת הבאנו שדעת הב"ח וסייעתו שאם לובש הבגד להנצל מהקור וכדומה, מותר. ולפי דעתם יש להקל אף במטריה. אולם לדעת הרב חכמת אדם וסייעתו המחמירים, יש לדון.

כתב מרן בשלחן ערוך (יו"ד סי' קפ"ב ס"ה): "לא תעדה אשה עדי האיש, כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו. או שתגלח ראשה כאיש. ולא יעדה איש עדי אשה, כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי"ג³ זהב במקום שאין לובשים אותם הכלים ואין משימים אותו החלי אלא נשים". וזו לשון הרמב"ם (פי"ב מהלכות ע"ז ה"י), וידוע שהרמב"ם מדקדק מאד בלשונו. וכתב בשו"ת תפלה למשה (ח"ג סי' כ"א) שמשמע מלשון הרמב"ם שכל האיסור הוא דוקא בדבר שהוא לבוש, אבל בדבר שרק אוחזים אותו ביד, כגון חרב, אם זה לא תכשיט אין בזה איסור. (ושם יישב דברי הרמב"ם בתשובתו בתחלת ספר מעשה רוקח). וכ"כ בספר בינת אדם.

אבל בדברי רש"י מפורש נגד זה. יעל אשת חבר הקיני לקחה את היתד של האהל ובו הרגה את סיסרא, ורש"י (נזיר נ"ט ע"א) כתב שהיא לא הרגה אותו בחרב מפני שלא רצתה לעבור על איסור "לא יהיה כלי גבר על אשה". ומוכח שלדעתו אסור לאשה להחזיק חרב ביד, אפילו שהחרב אינה מלבוש. (והמקור לדברי רש"י, הוא בילקוט שמעוני שופטים סי' נ"ו). ואם כן לכאורה יש בדין הזה מחלוקת בין רש"י להרמב"ם.

וכתב מוה"ר הגאון תפלה למשה שאפשר שגם לדעת רש"י כל האיסור הוא דוקא בכלי נשק, שכיון שמיוחדים לגברים בלבד, אסור. וכמו שכתב בספר החינוך (סי' תקמ"ב), שהטעם שהתורה הדגישה (ע"פ התרגום) איסור לבישת כלי נשק לאשה, מפני שהם מיועדים אך ורק לגברים. ורבי אברהם אבן עזרא (דברים כ"ב ה') כתב שאסור לאשה לצאת למלחמה יחד עם גברים כי יש חשש שתוך כדי מלחמה יכולים לקרות דברים שאינם טובים.

ולפי זה כתב בשו"ת תפלה למשה **שיש להתיר לגבר לצאת עם מטריה של נשים או להיפך**, ויש שלשה טעמים להקל: **א.** על פי דברי הב"ח וסייעתו שהזכרנו בתשובה הקודמת, שמותר לגבר ללבוש מלבוש של אשה ולאשה ללבוש מלבוש של איש כדי להינצל מנזק, וכיון שכאן הוא יוצא עם

מטרה שהאשה משתמשת בו, וכיון שכוונתו בלבישת הבגד שיהיה לכוונת האשה יש לאסור בזה. אבל בדבר שנועד לקישוט יש להקל במקום שאינו מכוון לקישוט, כיון שבלבישת הדבר הזה אינו מכוון למטרה שלשמה האשה לובשת את הדבר הזה². לדוגמא, אשה שעונדת שעון יפה לקישוט והתקלקל השעון, והגבר רוצה לקחת את השעון לתיקון אצל השען, וכדי לשומרו שלא ייפגע או יישבר הוא רוצה לענוד את השעון על היד וכך הוא יהיה יותר מוגן. או שרוצה לקחת את הטבעת של אשתו לתיקון אצל הצורף, וחושש שאם יניח אותה בכיס היא תיפול לו בלי שימת לב כשיכניס את ידו לכיס, ולכן הוא רוצה לענוד אותה על האצבע כדי לשומרה שלא תיפול בדרך. בזה כתוב במפורש בגמרא במסכת שבת (ס"ב ע"א) שמותר. ומבאר הרב בינת אדם שכל זה הוא דוקא באופנים האלה, שכוונת האשה בענידת השעון או הטבעת היא כדי להתקשט, ואילו כשהגבר עונד אותם על ידו ואינו מתכוין להתקשט, וזה לא נחשב לו כלבוש אלא כמשוי, שכך יותר קל לו לקחת אותם, לכן מותר. אבל בבגד, כיון שהמטרה של שניהם בלבישת הבגד היא כדי להגן על גופם, יש לאסור.

ובפסקי הדור האחרון, בשו"ת יביע אומר (ח"ו חיו"ד סי' יב אות ו) כתב שכיון שהרבה סוברים כדעת הב"ח להקל, לכן גבר המיקל ללבוש בגד של אשה או להיפך מפני הקור, יש להם על מה שיסמוכו. ודעת מוה"ר הגאון רבי משה הלוי בשו"ת תפלה למשה (ח"ג סימן כא) להחמיר. (וע"ע בספר הוראה ברורה בבה"ל שבסוה"ס, שדעת אחרונים רבים להחמיר, מהר"י, חכמת אדם, יד הקטנה, מהר"ם שיף, דברי חיים, שואל ומשיב, ועוד, וספיקא דאורייתא לחומרא. ע"ש). ומכל מקום במקום צורך גדול כמו בענינו, המיקל יש לו על מה לסמוך.

הלכה למעשה: כיון שהאחות הנמצאת בתחנה ניכרת שהיא בת על ידי שאר המלבושים שלה, וכיון שהיא רוצה ללבוש את המעיל כדי להינצל מהקור, ואין להם ברירה אחרת, יכולים לסמוך על הב"ח והט"ז ועוד אחרונים וללבוש את המעיל של אחיה.

ושעון של אשה שהתקלקל, והבעל לוקח את השעון לתיקון, פשוט שמותר לבעל לענוד את השעון על היד.

מטריה של גברים לנשים ולהיפך

ב. שאלה: האם מותר לאשה לצאת לרחוב עם מטריה בצבע של גברים, וכן האם מותר לגבר לצאת לרחוב עם מטריה בצבע של נשים?

² ולפ"ז יש לדחות ראיית הב"ח הנ"ל, כיון שגילוח וראיה במראה אינם לבוש, אלא אסורים מדין תיקון נשים, ולכן כשאין כוונתו להתקשט כנשים מותר.

³ על פי משלי (כה יב).

המטריה הזו כדי להינצל מהגשם – מותר. **ב.** על פי דברי הרמב"ם שכל האיסור הוא דוקא בדבר שהוא לבוש או תכשיט, וכיון שהמטריה אינה לבוש אלא רק כלי של אשה – מותר. **ג.** גם לדעת רש"י שאוסר בחרב אף על פי שאינה מלבוש, ייתכן שכל האיסור הוא דוקא בכלי נשק, אבל בדבר שאינו נשק כמו מטריה וכיוצא בה – מותר. ויש חולקים בכמה מהטעמים הללו. אבל למעשה כך דעת עוד חכמים להתיר לגבר לצאת במטריה של נשים. (וכן להיפך). [וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"ב סי' סא שכתב להקל. וע"ע בשו"ת מעשה נסים הכהן ח"ג חיו"ד סי' קעז].

נעלי בית של גבר לאשה

ג. שאלה: האם מותר לאשה בבית לנעול נעלי בית של גבר, וכן להיפך?

תשובת הרב: זו ממש דוגמא טובה לאיסור של "לא יהיה כלי גבר על אשה", ולצערנו הרב הרבה נכשלים בזה. אולי מפני שחושבים שכיון שהם נועלים אותם בבית ולא יוצאים אתם לרחוב ואין אדם רואה אותם אין בזה איסור. אבל באמת אסור לעשות כך.

אולם אפשר להקל בשתי אופנים: א), אם אשה חייבת לקום באמצע הלילה להכין בקבוק לתינוק או לאיזשהו צורך אחר, ויש בחוץ קור חזק כך שאם היא תניח את רגליה על הרצפה הקרה היא יכולה חלילה להינזק, וכעת אינה מוצאת את הנעליים שלה, יש להקל לה על פי דברי הב"ח שהזכרנו. **שכיון שלובשת את הנעליים הללו כדי להינצל מהקור, מותר.** ויש מי שהחמיר במקרה הזה ממש שגם קולא זו היא רק באופן חד פעמי, וודאי שאסור לאשה ללכת באופן קבוע עם מעיל או נעלי בית של גבר כדי להינצל מצער (עי' שו"ת עטרת משה למברגר, חיו"ד רס"י קכ"ו).

ואם יכולה ללבוש גרביים וכדומה, שלא תצטרך לנעול נעלי בית של גברים, עדיף, שלא להכנס למחלוקת הפוסקים. ועוד אפשר להקל, אם נעלי הבית הללו אינם מיועדים לגברים בלבד, כמו נעלי קרוקס שחורים שאינם בהכרח של גברים, או כל דבר אחר **שמיועד לגברים ונשים כאחד, מותר.** וכמו שכתב מרן החיד"א בשו"ת ברכה (יו"ד סי' קפ"ב).

הלבשת בנים קטנים בבגדי בנות

ד. שאלה: קורה בימים של גשם שהכביסה לא מספיקה להתייבש וחסר לנו בגדי ילדים, האם ניתן להלביש את הבנים הקטנים מתחת לגיל חינוך בבגדי בנות, וכן להיפך?

תשובת הרב: יש בזה חילוק בין סוגי הבגדים. אם זה **בגד שניכר עליו שמיועד לבנים בלבד, אסור.** מפני שמרן בשולחן ערוך (או"ח סי' שמ"ג ס"א) כתב: "קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו, אבל אביו מצווה לגעור בו ולהפרישו". מסביר המשנה ברורה (סק"ב) כי על האב

יש מצות חינוך, "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" (משלי כ"ב ו'), אבל שאר העולם אינם מצווים בזה. ומרן ממשיך: "ולהאכילו בידים אסור [לכל העולם להאכיל את הקטן מאכל איסור], אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים". ולמדו זאת חכמים במסכת יבמות (ק"ד ע"א) מהפסוק "לא תאכלום כי שקץ הם", ודרשו "לא תאכילום". כלומר, אסור להאכיל דבר איסור כל שהוא לילד קטן. ודין זה הוא על כל דבר איסור ולא דוקא על מאכלות אסורות, שאסור לתת אותו בידים לילד קטן⁴. ולפי זה אסור להלביש ילד קטן בבגדים של בנות.

ידועה בזה גם תשובת הרמב"ם שהובאה בתחילת ספר מעשה רוקח (יש שם כמה דפים של תשובות הרמב"ם מכתב יד), שכותב כך: "התינוקות, לפעמים יקשטו אותם בקישוטי הנשים, ויצבעו ידיהם בצבע שהנשים צובעות בו את ידיהם, זה אסור". אצל הספרדים לדוגמא יש צבע שנקרא "חינה", היו צובעים בו לפעמים את הראש ולפעמים את הידים. הוא מוכר לאנשים מהשמחות אבל היו משתמשים בו לעוד כמה דברים. וכותב הרמב"ם שאסור לצבוע את ידיהם של הבנים הקטנים בצבעים המיוחדים לנשים. וממשיך הרמב"ם: "וזה היפך ממה שציוונו רבותינו מעתיקי השמועה (יבמות סב ע"ב) שאדם צריך להדריך את בניו בדרך ישרה, וזוהי דרך עקומה. וכן אמר הנביא "למען תלך בדרך טובים" (משלי ב' כ), ואילו אלו זו דרך חטאים. והדבר נעשה בפרהסיא בתוך קהל ועדה מישראל, ואין איש שם על לב. ואולי יתנצלו אלו לומר שהם סומכים על מאמר חז"ל, קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו. ואין הנידון דומה לראיה, כי זהו דוקא כשהתינוק אוכל מעצמו לתאוות נפשו, אבל זה המסכן (שימו לב איך הרמב"ם קורא לאותו ילד - "מסכן") הם מאכילים אותו בידים. ועוד, שלא אמרו אלא שאין בית דין מצווין עליו, אבל זה אביו מחנכו ומרגילו".

בבגדים פנימיים יש מחלוקת, האם נאסר לאשה ללבוש מלבוש של גבר בבגדים פנימיים. יש אוסרים גם בבגדים פנימיים (עי' להגר"י וייס בשו"ת מנחת יצחק ח"ב סי' ק"ח אות ג'). ויש מי שמתיר (עי' בס' אשרי האיש חיו"ד פי"ז סי"ז), שכיון שאין יוצאים החוצה בבגדים פנימיים ואינם נראים לעיני הבריות, מותר. והאחרונים הוכיחו כן מדין

⁴ ויש עוד מקרה מציוי. המשנה ברורה (סוף סק"ג) כתב שמותר להכנת להיכנס לבית העלמין, כמו שכתוב בפסוק "אמור אל בני אהרן...לנפש לא יטמא בעמיו", ולמדו חכמים "בני אהרן ולא בנות אהרן", מכל מקום אסור לאשת כהן להכניס את בנה ואפילו הוא בן יומו לבית העלמין או לבית חולים שיש שם בעיה של מתים (לא אליכם), מפני שהיא מטמאה אותו בידים.

גילוח שאסור לכל הפחות מדרבנן. (וע"ע בס' נזר כהן ח"א חיו"ד סי' ז', ובהוראה ברורה).

הלכה למעשה: ישנו איסור גמור מן התורה להלביש לילדים קטנים בגדים עליונים של בנות, ובבגדים הפנימיים יש מחלוקת בין אחרוני זמננו ואפשר לסמוך על המקילים. בפרט במקום צורך.

בגדי תינוקות

ה. שאלה: האם מותר להלביש גרביונים לתינוקות בנים, וכן האם מותר להלביש מכנסיים לתינוקות בנות?
תשובה: מותר. ואמנם ראיתי שמסתפקים בזה, אבל הרבה תלמידי חכמים מקילים בזה בפשיטות. כי לכל גיל יש בגדים שלו. ולכן אף על פי שבגיל גדול רק בנות גורבות גרביונים, מכל מקום בגיל הרך זה מיועד גם עבור בנים. והוכחה לכך, אדם שייכנס לחנות בגדי תינוקות ויבקש לתינוק בגדים, יביאו לו גם גרביונים, שזה חלק מבגדי התינוק. וזה פשוט. בנוסף הרי גם אדם שאינו שומר תורה ומצוות, אינו מלביש קטן בבגדי בנות בפרהסיא, אלא שלפעמים בבית חסר בגד ומלבישים בנים בבגדי בנות ולהיפך. ועל זה יש איסור לא ילבש. אבל בגד שגם בפרהסיא מלבישים בו את הילד, ברור הדבר שהוא בגד גם של בנים ואין בזה חשש איסור "לא ילבש".

תחפושת של בנות לבנים

ו. שאלה: ישנה תחפושת לילדים של כלה תימניה, כפי שנהגו בחו"ל, שזה בגד שחור שמעוטר בחוטי זהב רבים. האם מותר לילד להתחפש בתחפושת הזו או שיש בעיה הלכתית מצד "לא ילבש גבר שמלת אשה"?

תשובת הרב: הרמ"א בדרכי משה (סי' תרצ"ו סוף סק"ה) הביא את דברי מהר"י מינץ (ס"ס ט"ז, ד"ה על דבר), שכיון שמתכוונים לשמחת פורים אין בזה איסור. והסביר זאת על פי מה שכתב הסמ"ג (לאוין ס'), שאיסור "לא ילבש" תלוי בכוונת הלב, ואינו עובר עליו אלא במתכוין למעשים רעים. ולמד מדבריו שכיון שאינם מתכוונים בתחפושות הללו למעשים אסורים ח"ו אלא כל מעשיהם לשם שמים, לשמחת פורים מותר לאיש להתחפש בתחפושת של אשה. והרמ"א שם הזכיר שזה לא מוסכם. ובהגהתו בשולחן ערוך (סי' תרצ"ו ס"ח) כתב שנהגו להקל כדברי מהר"י מינץ.

אבל העירו עליו הפוסקים כמה הערות. ומרן ראש הישיבה בספרו סנסן ליאיר (בתשובה סי' יב) העיר מדברי הרמב"ם (פי"ב מהלכות ע"ז ה"י), שכתב: "המלקט שערות לבנות מתוך השחורות מראשו או מזקנו, משילקט שיערה אחת לוקה מפני שעדה עדי אשה". ומה שייך בלקיטת שיערה אחת לבנה מזקנו שיעדה לאשה, משמע שגם בדבר שלא שייך להידמות בו לאשה כגון זקן, אסור, אף שאי אפשר להגיע על ידי כך למעשים רעים.

גם הב"ח (יו"ד סי' קפ"ב סוף ס"ה) העיר על המנהג הזה, וכתב שהוא ראה אנשים שנוהגים להקל בכך, אבל לדעתו יש בזה איסור אפילו אם עושה כן בעראי ודרך שחוק. וכך מבואר גם בספר היראים לרבי אליעזר ממיץ (סי' שפ"ה שפ"ו) שאסור לעשות כן בשמחת חתן וכלה, וכן מבואר בעוד פוסקים.

ולמעשה, הרבה מפוסקי האשכנזים אחריו פסקו להחמיר בדבר הזה, וכל שכן פוסקי הספרדים שאסרו לעשות כך. וגם מרן הגר"ע יוסף ע"ה כתב בשו"ת יחיה דעת (ח"ה ס"ס נ) שאסור שילד ילבש בגדי אשה ולהיפך. וקל וחומר בנערים ונערות שהגיעו לגיל מצוות שאין להקל בדבר הזה. ובחזון עובדיה (פורים עמ' קצ"ט) הרב כתב ש"נכון" להחמיר אפילו בילדים קטנים.

ובשו"ת אור לציון (ח"ד פרק ס"א ס"ה) כתב להקל בזה לקטנים, שהקטן יתחפש וילבש שמלת אשה וכדומה. כיון שמבואר בדברי מרן בבית יוסף (או"ח סי' רס"ט) שבמקום שיש מחלוקת הפוסקים, הילד יכול לסמוך על סברת המתירים. וכאן, היות שעושים את זה רק לשעשוע לשם פורים ויש שמתירים באופן שכזה אף למבוגרים, לכן אם הילד מיקל בזה ולובש יש לו על מה לסמוך. (וע"ע בס' סנסן ליאיר סי' יב הערה ב').

לבישת בגד אחד של נשים כשניכר שהוא גבר

ז. שאלה: האם מותר לאדם ללבוש בגד אחד של אשה כגון משקפיים או שעון זהב של נשים באופן שניכר עליו שהוא גבר? הבעיה קיימת בפרט בהצגות, כאשר חלק מהם אמורים להיראות כגברים וחלק אמורים להיראות כנשים. מה הדין?

תשובת הרב: מפורש בדברי הרמ"א (יו"ד סי' קפ"ב ס"ה) שאסור, וזה לשונו: "ואפילו באחד מן הבגדים אסור, אף על פי שניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה". וכן מבואר בדברי מרן בבית יוסף בשם הרמב"ם, וכן הוא פשט הפסוק לא יהיה כלי (בלשון יחיד) גבר על אשה. ואם כן בין לאשכנזים ובין לספרדים אין להקל ללבוש אפילו בגד אחד של אשה.

עם זאת, כאשר משנים איזה שינוי בבגד כך שניכר מאד ממרחק גדול שאינו הבגד הרגיל, כגון בגד של ציצית שלא עושים אותו מבד רגיל או מצמר אלא מסוג נייר או ניילון עבה, נראה להתיר כיון שאין זה הבגד של הגברים וניכר עליו שבכוונה תחלה תיקנוהו שיהיה שונה מבגד של האנשים. גם מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי מאיר מאזוז שליט"א בתשובה בספרו סנסן ליאיר (סי' יב הערה ב') נשאל על ילדות קטנות שעושות הצגה בבית ספרם, והורה להקל. כיון שיש לנו את דעת תנא קמא בנוזר (דף נ"ט ע"א) וכמה ראשונים שפסקו כמוהו שכל האיסור הוא רק כאשר האדם לובש בגדים אלו למטרות שליליות, לפיכך

פיג'מה זה דוקא מכנסי פיג'מה של נשים ולא של גברים. [וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' ק"ח) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' ס"ג, ח"ו סי' קי"ח אות ב') ובשו"ת יביע אומר (ח"ו חיו"ד ס"ס י"ד) ובשו"ת פאת שדך (ח"ג סי' ס"ג, סי' ס"ד אות ב'). ע"ש].

מסיכה של אשה לאיש

י. שאלה: הייתי בדרך והמסיכה שלי נקרעה, לאשתי היתה מסכה נוספת בצבע ורוד, האם מותר ללבוש מסיכה בצבע ורוד על מנת להינצל מקנס כספי?

תשובת הרב: בדרך כלל אין שום היתר לעבור איסור תורה משום הפסד ממון. כך כותב הרמ"א (יו"ד סי' קנז ס"א), שאדם צריך לתת את כל ממונו ובלבד שלא לעבור על איסור לאו. והש"ך שם (סק"ג) הסביר שזה דווקא כדי להנצל שלא לעבור על לא תעשה צריך לתת כל ממונו. אבל כדי לקיים מצות עשה, אפילו אם זה מצוה עוברת, אינו צריך לבזבז יותר מחומש (כמו שכתב הרמ"א באו"ח סוף סימן תרנ"ו).

למעשה מותר ללבוש מסיכה כזאת, מסיכה אחרת לגמרי. הזכרנו קודם את דברי הב"ח, שאם אדם לא מתכוון בלבישה ללבוש ולהידמות לאשה אלא רק כדי להינצל מצער או נזק, מותר. ולכן כאן שעל ידי חבישת המסיכה הוא מציל את עצמו או את אחרים ממחלת הקורונה – מותר, כיון שאינו בא להתדמות בזה לאשה.

ויתכן שאף החולקים על הב"ח יודו במקרה הזה שמותר, כיון שהמסיכה לא ממש נחשבת בגד כי היא מתבלה תוך כמה שעות.

הסרת שיער בלייזר

יא. שאלה: האם מותר לגלח את הזקן ולעשות "זקן צרפתי", באמצעות לייזר?

תשובת הרב: מדין גילוח הזקן אין בזה איסור, משום שכל האיסור רק בסכין, אבל במשחה או בלייזר וכדומה אין איסור. שנאמר: ופאת זקנם לא יגלחו, וגילוח היינו בסכין (עי' סי' קפא).

אולם כתב מרן בשלחן ערוך (סימן קפב ס"א) שבכל הגוף מותר לגלח במספריים, משמע מדבריו שהמגלח בתער, כיון שגופו נעשה חלק כדרך הנשים עובר משום לא ילבש (מדרבנן). ולפי זה גם בתער אסור, שהעיקר התוצאה הסופית (עי' בשו"ת רב פעלים ח"ג בתחלת סימן יח. ועוד). אולם מחמת שאין לנשים זקן, נמצא שהמסיר זקנו בלייזר אין זה דרך נשים. (והגרי"ש אלישיב זצ"ל הוסיף סברא להקל, שהרי דרך החילוניים והגויים לגלח זקנם בתער, ונמצא שהוא דרך גברים).

יש להקל לילדות קטנות שרוצות לעשות הצגה וכדומה לחבוש כעין כיפה על הראש או ללבוש בגד דמוי ציצית. ואפילו שלדעת הרמב"ם ועוד פוסקים אסור בכל אופן, מכל מקום הילדים הקטנים יכולים לסמוך על דברי המתירים. ובפרט שיש את דברי מרן (בב"י סי' רס"ט) שהזכרנו קודם, שבדבר שנחלקו הפוסקים יש להקל לילדים קטנים לנהוג כדברי המתירים.

ולכן גם כיפה וכדומה יכולים להקל. וכן התיר בבגד דמוי ציצית כיון שהוא שונה לגמרי מציצית של גברים. (עי' בס' סנסן ליאיר שם, וציין שם למ"ש בשו"ת יביע אומר ח"ו חיו"ד סי' י"ד אות ו').

בגדי בית חולים

ת. שאלה: בבית חולים שמביאים לכולם בגדים זהים חולצה ומכנסיים, בין לגברים בין לנשים, האם מותר לחולים ללבושם או שיש בזה איסור "לא ילבש"?

תשובת הרב: בגמרא במסכת נדרים (דף מ"ט ע"ב) מובא, שהמצב הכלכלי של רב יהודה היה מאד דחוק, והיה לו בביתו מעיל אחד בלבד. וכשהיה צריך לצאת לשוק לקח הוא את המעיל הזה, וכשאשתו היתה צריכה לצאת היא לקחה את המעיל. ולכאורה הדבר תמוה כיצד רב יהודה עשה כך והלא יש בזה איסור של "לא ילבש", ועל כרחנו לומר שהמעיל הזה היה שווה בצורתו ומשמש לגברים ונשים כאחד, ובאופן שכזה אין איסור. כך כותב מהריק"ש בשו"ת אהלי יעקב (סי' ע'). והביא אותו מרן החיד"א בשו"ת ברכה (יו"ד סי' קפ"ב סק"ד). (וע"ע למהרש"א נדרים מ"ט ע"ב, וליעב"ץ שבת י"ב ע"א, ובשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קע"ה). ולפיכך **אם הבגדים של בית החולים שונים לגברים ונשים כאחד ואין הבדל ביניהם, יש להתיר לשניהם ללבושם.**

ומכל מקום כתבו כמה פוסקים בדור האחרון, שאשה המקבלת בבית החולים מכנסיים כאלה, אפילו שאין בזה איסור של "לא ילבש", על כל פנים לא תסתובב אתם ברחבי בית החולים על יד גברים מטעמי צניעות ואפילו שהם רחבים עליה. לכן כשתרצה לקום ממיטתה תלבש חלוק ארוך על המכנסיים הללו שגופה לא ייראה, ובכך אינה עוברת על "לא ילבש" ולא על חוסר צניעות.

לבישת מכנסיים לאשה

ט. שאלה: האם מותר לאשה ללבוש מכנסי פיג'מה? **תשובת הרב:** בנושא הזה ישנו בלבול מסויים בצייבור. ונסביר: כמה מהפוסקים כתבו שהמנהג משנים קדמוניות שנשים לובשות מכנסיים בלילה תחת הכותנת מחמת הקור או מטעמי צניעות, והבינו מזה שגברים ונשים שוים בלבישת מכנסי פיג'מה, ולכן מותר לאשה ללבוש מכנסי פיג'מה של אנשים. אבל באמת יש הבדל בין מכנסיים של גברים למכנסיים של נשים, ולכן מה שמותר לאשה ללבוש מכנסי

השתלת שיער וחבישת פאה נכרית לגברים

יב. שאלה: האם מותר לעשות השתלת שיער לגברים? והאם מותר לאדם קירח לחבוש פאה נכרית של גברים?
תשובה: מותר.

במסכת שבת (דף נ' ע"א) איתא, תניא יוצאין בפקורין ובציפה בזמן שצבען. וכתבו התוספות, פירש רבנו חננאל, כיפה שיש בה שיער שנותנין אותה בראש הקירח. ונראה שהוא שער ראשו. (וע"ע בהוראה ברורה בבה"ל סוף ס"א, בשם ראשונים נוספים. ושיש בנ"ד כמה טעמים, כיון שגם הגברים מקפידים בזה, אלא שהפתרון של פאה נכרית אינו קל לכולם. וגם מטעם שאין פאה זו דומה לפאה של נשים. ועוד נימוקים. והוא הדין שמותר גם להשתיל שיער.

ולגבי שימוש כללי בלייזר לגברים, מתחת לזרועותיו וכדומה יש בזה איסור, כמבואר בשלחן ערוך שם. אלא אם כן במדינות שנהגו להקל (עיין בשו"ת רב פעלים ובשו"ת יביע אומר).

וגבי גילוח בגב או בכריסו, יש להקל מהטעם שהיקלנו לגבי זקן צרפתי, שאין זה דרך נשים. אך בידיו ורגליו חמור יותר, כיון שדרך נשים הוא.

גילוח העורף בתער

יג. שאלה: אחר שמספרים את הראש, עושים בעורף פס, ויש ספרים המגלחים את העורף בתער, האם מותר לגלח את העורף בתער?

תשובה: מותר. כתב מרן בשלחן ערוך (סימן קפב ס"א): מותר להעביר שער שאר האיברים במספריים בכל מקום. ומשמע מדבריו שלהעביר בתער אסור.

אולם למעשה יש להקל כיון שדברי מרן לאסור בתער, הם דוקא במקום שלא נהגו הגברים לגלח בתער. ובמקום שנהגו לגלח בתער מותר. ובפרט שאין זה מנהג הנשים לגלח בתער בצואר, אלא רק דרך הגברים, לכן לא שייך בזה לא ילבש כלל. וכן פסק בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ה סימן רסד), ועוד פוסקים.

צביעת שיער לבן

יד. שאלה: אני בן 35 וכבר התחיל להיות לי שיער לבן, האם מותר לצבוע את השיער או לשתות כדורים שגורמים לשיער הלבן להשחיר?

תשובת הרב: מפורש בדברי הרמב"ם (פי"ב מהלכות ע"ז ה"י) ובשולחן ערוך (יו"ד סי' קפ"ב ס"ו) שאסור לאדם לצבוע את השיער הלבן שלו בשחור, והעובר על זה חייב מלקות. ולכן ברור שיש בזה איסור תורה.

ויש שכתבו שכיון שהיום הגברים נוהגים לצבוע את השיער, ממילא זה לא נחשב למעשה נשים ומותר. ומרן ראש הישיבה אומר שלפי הנשמע והנראה גם היום אין דרך הרבה גברים לצבוע את השיער, ורק בחורים בני עשרים שנהיה

להם שיער לבן הם רוצים לצבוע אותו כדי להתחתן, והם בטלים ברוב העולם שלא נוהגים לעשות כן. הנשים לעומת זאת נשארו במנהגם, וגם זקנה בת שמונים צובעת את השיער שלה או לובשת פאה נכרית כדי להיראות צעירה, ולכן זה נחשב מעשה נשים ואסור. (וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"ב סי' סג, וח"ג סי' קיא אות ג, וח"ו סי' קיח אות ג).

ולגבי נטילת כדורים – הגר"מ פיינשטיין כותב בשו"ת אגרות משה (ח"א חיו"ד סי' פ"ב) להחמיר, ומסתכלים על התוצאה הסופית, ואם בסוף השיער משחיר – אסור, ואין הבדל בין אם הוא צובע על ידי ספריי או סממנים, לבין אם הוא צובע על ידי הכדורים. (וע"ע בשו"ת אגרות משה ח"ב חיו"ד סי' סא).

ומרן ראש הישיבה שליט"א (בעלון בית נאמן גליון קכ"ז, כי תבוא תשע"ח הערה ז') סובר להקל. ופעם הרב הסביר שאמנם בענינים אחרים דיני לא ילבש דנים לפי התוצאה הסופית, מ"מ בזה מבחינת התוצאה הסופית אין לאסור, כי כאשר גבר לובש בגד של אשה, בסופו של דבר הוא דומה בזה לאשה ואסור. אבל כאשר הוא שותה כדורים כדי להשחיר את השיער אינו נדמה לאשה, שהרי גם גבר צעיר שערתיו שחורות. רק כאשר הוא צובע בידיו את שערתיו, עצם המעשה הוא מעשה נשים, אבל כאשר בולע כדורים זה מעשה אכילה ואינו מעשה נשים.

וגם אין לומר שכיון שעל ידי הכדורים נעשה מאליו מעשה נשים, אסור משום גרמא. כיון שגרמא אסורה מן התורה דוקא בסירוס וכדומה שהתורה אמרה "ובארצכם לא תַעֲשׂוּ", ודרשו חכמים קרי ביה: "לא תַעֲשׂוּ", שאסור גם אם נעשה על ידי גרמא. אבל באיסור לא ילבש לא שייך לדרוש "לא יִלְבֹּשׁ", ולכן אינו אסור על ידי גרמא. **ולכן למעשה מותר לשתות כדורים לצביעת שיער.**

וגם מרן הגר"ע יוסף בתשובה שנדפסה מקרוב בשו"ת יביע אומר (ח"א חיו"ד סי' ט"ו אות ג) כתב להקל לבחור שרוצה להתחתן לצבוע שער על ידי גלולות וכדומה. (רק שדבריו לא ברורים כ"כ בתשובה, כמו שהעירו העורכים שם). [וע"ע בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ה חאו"ח סי' יז אות ז) ובשו"ת שמש ומגן (ח"א חיו"ד סי' יט) ובשו"ת עולת יצחק (ח"ב חיו"ד סי' קסא) ולהרה"ג רבי יהונתן קויתי בקובץ אור המאיר (סי' טז), ובשו"ת לב נבון חיו"ד].

לסיכום: א. אסור מן התורה לגבר ששערותיו הלבנים לצבוע את שיערו בצבע שחור. **ב.** בשו"ת אגרות משה אסר גם לשתות כדורים שמשחירים את השיער, ודעת מרן ראש הישיבה שליט"א להתיר. וכך דעת עוד פוסקים.

איפור להסתרת צלקת

טו. שאלה: אדם שעבר פיגוע או תאונה ונותרה בפניו צלקת, האם מותר לו להתאפר על מנת לכסות את הצלקת?
תשובת הרב: בשו"ת שבט הלוי (ח"ו ס"ס קיח בגליון) נשאל על אדם שיש לו כתם לידה, האם מותר לו להתאפר כדי להסתיר את הכתם. והוא העלה בזה להתיר ואפילו לכתחילה, כיון שאינו עושה כן על מנת להתייפות אלא רק כדי לכסות על הכתם. וכותב שאין לדמות את זה למה שאמרנו שאסור לאדם לצבוע את שעריו הלבן בצבע שחור מפני שזה כמעשה הנשים, ששם אפילו שאינו עושה כן כדי להתייפות, מכל מקום הוא רוצה להיראות יותר צעיר וגם זה בכלל להתייפות. אבל האדם עם הכתם עושה כן רק כדי להסיר גנאי מעליו.

והוא הדין לאדם שנפצע ויש לו צלקת, שמותר לכתחילה להתאפר כדי להסתירה.

בושם של אשה לגבר

טז. שאלה: האם מותר לגבר לשים בושם של אשה? ומה הדין באדם שהולך לקנות בושם מתנה לאשתו, ורוצה להתזיז מעט על ידיו כדי לבדוק את הריח, האם מותר?

בירורי הלכה

מתוך ספרו של רבנו, שו"ת בירורי הלכה (חיו"ד סימן לח)

רבים שואלים האם מותר להלביש את הבנים הקטנים מתחת לגיל חינוך בבגדי בנות (כגון בזמנים שהכביסה לא מספיקה להתייבש), ולכאורה יש חילוק בין סוגי הבגדים. שאמנם בבגד שניכר עליו שמיועד לבנות בלבד, אסור, אף לילדים קטנים מתחת לגיל חינוך. כמבואר בשולחן ערוך (או"ח סי' שמ"ג ס"א): קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו, אבל אביו מצווה לגעור בו ולהפרישו. ולהאכילו בידים אסור [לכל העולם להאכיל הקטן מאכל איסור], אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים. ולמדו זאת חכמים במסכת יבמות (ק"ד ע"א) מהפסוק "לא תאכלום כי שקץ הם", ודרשו "לא תאכלום". ודין זה הוא על כל דבר איסור ולא דוקא על מאכלות אסורות, שאסור לתת אותו בידים לילד קטן, ואפילו אינו בר הבנה (משנ"ב שם סק"ד). ולפי זה אסור להלביש ילד קטן בבגדים של בנות. (וכ"כ בשו"ת יחיה דעת ח"ה סי' נ' גבי תחפושות, שאסור גם לקטנים בנים ללבוש בגדי בנות). וידועה תשובת הרמב"ם שהובאה בתחילת ספר מעשה רוקח שכתב: וכן התינוקות לפעמים יקשטו אותם בקישוטי הנשים ויצבעו ידיהם בצבע שצובעות בו הנשים את ידיהם. וזה בהיפך מה שצונו עליו מעתיקי השמועה ז"ל, וממה שציווה עליו הנביא שהחכמים הזהירו לאדם שידריך בניו בדרך ישרה. והנביא אמר למען תלך בדרך טובים, וזו הדרך עקומה ודרך חטאים ונעשה בפרהסיא בבתי כנסיות בתוך קהל ועדה מישראל במועדי ה', ואין איש שם על לב. ואולי יתנצלו בזה שהם סומכים על מאמרם ז"ל קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו. ואין הנדון דומה לראיה, שזהו באוכל לתאוות נפשו, אמנם זה העני הם מאכילים אותו. וגם הם אמרו אין בית דין מצווין, וזה אביו מחנכו. עכ"ל ז"ל. וכל האמור הוא בבגדים עליונים. (ואפילו הוא לבדו בביתו). אבל גבי בגדים פנימיים שלעולם אין אחרים רואים אותם, יש לדון האם אסור לאשה ללבוש מלבוש של גבר בבגדים פנימיים (או להיפך). ונראה דלא גרע מהסרת שיער דבית השחי ובית הערוה דאע"ג שהוא נסתר מעיני כל, אסור. וא"כ ה"נ בבגדים פנימיים. וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ב (סי' קח אות ג'). ע"ש. אבל ראיתי בשם הגרי"ש אלישיב להתיר בזה. לכן למעשה יש להזהר שלא להלביש לבנים קטנים בבגדים של בנות, וכן להיפך. (וכ"כ בשו"ת יחיה דעת ח"ה סי' נ' גבי תחפושות). ומ"מ בבגדים הפנימיים שאינם ניכרים בחוץ כלל, אחר שיש מחלוקת בין הפוסקים האם מותר לגדולים ללבושם, נראה שעכ"פ לקטנים יש להקל. ונראה דאיסור לבישת בגדים פנימיים הוא רק מדרבנן אליבא דהרמב"ם, דלא עדיף מהסרת שיער בית השחי שמבואר בבית יוסף (יו"ד סי' קפב) דאסור רק מדרבנן, כיון שהם דברים הנסתרים מן העין. ע"ש. וכ"כ ה"טו"ז (סי' קפב סק"ו). ובדברים האסורים מדרבנן, דעת הרשב"א והר"ן דספינן לקטן בידים אם הוא צריך לכך, כמבואר בבית יוסף או"ח (סי' שמג). ובנידון דידן יש מקילים אף לגדול ללבוש בגד המיוחד לאשה בבגדים פנימיים וכדלעיל. וכבר נודע מ"ש מרן בבית יוסף או"ח (סי' רסט) דכיון דיש מתירים לשתות בבית הכנסת אפילו לגדולים, אע"פ שהגדולים נוהגים כדברי האוסרים, מכל מקום לא חשיב איסור כולי האי שייאסר להשקותו לקטנים וכו'. עכ"ל. והביאוהו המגן אברהם שם (סק"א) ועוד אחרונים. וכע"ז פסק ג"כ מרן הגר"ע יוסף בשו"ת יביע אומר ח"א (חיו"ד סי' ד' אות ב' והלאה) להקל לטלטל ספר ע"י קטן שלא הגיע לחינוך דרך כרמלית, וכן להקל לקטנים באכילת מאכלי חלב אחר בשר. וציין לדברי מרן בב"י (סי' רסט) הנ"ל. ע"ש. וחיזק דבריו בחלק ג' (חיו"ד סי' ג'). וגם בשו"ת חזון עובדיה ח"א (סי' מג) ובשו"ת יביע אומר

ח"ה (חיו"ד סי' יא) כתב להסתמך בנידונים שונים ע"ד מרן בב"י (סי' רסט) הנ"ל. וכיו"ב כתב ג"כ מרן ראש הישיבה שליט"א בתשובה בספרו סנסן ליאיר (סי' יב בהערה ב') בדין תחפשות בגדי בנינים לבנות להקל בשעת הצורך לקטנים. ע"ש בנידונו. וכ"כ בשו"ת אור לציון ח"ד (פרק ס"א ס"ה) להקל לקטן להתחפש בשמלת אשה. ע"ש. ואין חילוק בזה בין אם הקטנים לובשים בעצמם, לבין אם גדול מלבישם, מדבריו מרן בב"י הנ"ל מוכח דאף להאכילם בידים מותר. והגרי"ש אלישיב זצ"ל סובר להקל לאשה ללבוש בגדים פנימיים של איש. (וראיתי מציינים שכן הובא בשמו בספר אשרי האיש חיו"ד פ"ז סי"ז. ואמ"א). שכיון שאין יוצאים החוצה בבגדים פנימיים ואינם נראים לעיני הבריות, מותר. ע"ש. ושיער של בה"ש שאני שהוא תיקון גופו, אבל המלבושים כל שאינו ניכר מבחוץ מותר. ועיין בשו"ת אבני ישפה ח"ה סי' ק"י ד"ה וא"ת. ע"ש. ולא מצאתי לע"ע בית אב של סברא זו. וראיתי בשם הגרי"ש אלישיב בספר מלבושי כבוד ותפארת (פ"א הערה ל) דס"ל דמה שכתב הב"י שיש איסור דרבנן בדבר שאינו נראה, היינו דוקא בהעברת שער בית השחי וכדומה דהוי בכלל קישוט ותיקוני נשים, ובמקשט עצמו אמרינן שאפילו בצינעא הרי הוא מתייפה בזה כמו המין השני ואיכא עכ"פ איסור דרבנן. משא"כ בלבוש בגד דכל האיסור בבגד הוא דוקא במידי דאתי לידי תועבה, אם לובשו בצינעא באופן שאינו נראה כלל אין בזה שום איסור. ולכן בבגד שמכוסה שאין יכול להתגלות כלל אין שום איסור. ע"ש. ואכמ"ל. וראיתי בשם כמה חכמים שאסרו להלביש גרביונים לתינוקות בנים, וכן להלביש מכנסיים לתינוקות בנות. ובאמת הרבה תלמידי חכמים מקילים בזה בפשיטות, וכך נראה לענ"ד ברור אחר שלכל גיל יש בגדים שלו. ולכן אף על פי שבגיל גדול רק בנות גורבות גרביונים, מכל מקום בגיל הרך זה מיועד גם עבור בנים. (ומטע"ז אדם שייכנס לחנות בגדי תינוקות ויבקש לתינוק בגדים, יביאו לו גם גרביונים כי זה חלק מבגדי התינוק). בנוסף הרי אדם אינו מלביש בן קטן בבגדי בנות בפרהסיא, אלא שלפעמים חסר בגד ומלבישים בנים בבגדי בנות ולהיפך, וכל זה בתוך הבית ובצינעא, ועל זה יש איסור לא ילבש. אבל בגד שגם בפרהסיא מלבישים בו את הילד, ברור הדבר שהוא בגד גם של בנים ואין בזה חשש איסור "לא ילבש". לפיכך נראה ברור להתיר בנ"ד. וכ"ד כמה פוסקים. וזה ברור לענ"ד. [וע"ע להגר"מ גרוס בספרו כרם שלמה (בהשמטות לסי' קפב ס"ק ט"ז) שכתב שגרביים אינם בכלל בגד גבי איסורא דלא ילבש. ושכן דעת הגרי"ש אלישיב. ע"ש. וע"ע בשו"ת רבבות אפרים ח"ה (סי' תקלד אות ב'). וצ"ע בזה, ועכ"פ מדבריו לכאן סיוע ג"כ להקל בגרביונים]. וסיוע להקל בשני המקרים הנ"ל מצאתי בשו"ת אגרות משה (ח"ד חאה"ע סימן סב אות ד) שכתב, בדבר ענין איסור לא ילבש גבר מאימתי יש חיוב לחנך, הנה כל זמן שצריך לאמו לא שייך חינוך לזה, וכל מה שנקל לפניו רשאית להלבישו. אבל ידוע שדרך הנשים אף של אוה"ע שמלבישים בגדים אחרים לתינוק ולתינוקת, ואין זה ענין חיוב ואין ע"ז אף ענין חיובא דמנהגא, כיון שאינן עושות זה מצד איזה חיובא והנהגה טובה לצניעות, אלא לסימנא בעלמא, וגם בלא טעם כלל. ולכן אף לבנות ישראל שחושבות לצניעות אין זה משום צניעות, ורק מזמן שמתחילות הנשים להלביש בקפידא לתינוק בגדים אחרים ולתינוקות בגדים אחרים, אולי שייך ממילא להתחשב גם מנהגא לצניעות, ואף שהן עצמן התינוק והתינוקת אין להן שום הרגשה בזה, כי גם ענין בושה הא מסתבר שתלוי זה בהבנת התינוקות, שאם כבר יודעין ומרגישין בבושה גם בענין בגדים שמתכבדין ומתחשבין מצד הבגדים, אז שייך התינוק לחנכו בהאיסור לאו דלא ילבש שמלת אשה. וכן להיפוך. ע"כ. ואף שיש לעמוד ולהבין קצת מדבריו, מ"מ בודאי שדבריו סיעתא לכל הנ"ל. ועיין בכית יוסף שהביא דברי הרמב"ם (סוף הלכות עבודה זרה ה"י) שכתב, לא תעדה אשה עדי האיש, כגון שתים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיו"ב. וכו'. איש שעדה עדי האשה ואשה שעדה עדי האיש לוקין. וקודם לכן (הלכה ט) כתב הרמב"ם שהעברת שער בית השחי ובית הערוה אינו אסור מדברי תורה אלא מדברי סופרים. והקשה מרן בבית יוסף דבגמרא במסכת נזיר (דף נ"ח ע"ב) מבואר דלישנא קמא דאמר העברת שער אסורה מדברי סופרים, דריש קרא כתנא קמא דרבי אליעזר בן יעקב, דלא אסר אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים, הא לאו הכי לא מיתסר מדאורייתא, דאי לרבי אליעזר בן יעקב אע"פ שאינו יושב בין הנשים אסור מן התורה לתקן בתיקוני אשה, א"כ נמצא הרמב"ם מוכה שטרא לבי תרי, שפסק איש שעדה עדי אשה ואשה שעדה עדי איש לוקין, והיינו כרבי אליעזר בן יעקב, ופסק דהעברת שער בית השחי ובית הערוה אינו אסור מן התורה. והיינו לא כראב"י. ואפשר דהרמב"ם מפרש דע"כ לא אסר ראב"י לתקן בתיקוני אשה אלא במידי דמינכר, דומיא דכלי זין לאשה, אבל היכא דלא מינכר אינו בכלל זה, וטעמיה משום דדריש "תועבה" בכה"ג לא יהיה כלי גבר, בהנהו גווני דמצי למיתי מיניהו לידי תועבה דמיחלף איש באשה או אשה באיש. וכו'. מיהו הני מילי דמחלף באחד מהדברים הניכרים שהם מבדילים בין אשה לאיש, אבל בדברים הנסתרים מן העין אע"פ שהם משונים באיש מבאשה כיון שאינם נראים לעין, לא אתי לאחלופי בהו מאיש לאשה, לפיכך אינם בכלל איסורא דקרא, דהא לא אתי בהו לידי תועבה כלל וכו'. ע"ש. ויש לשאול כיון שבתיקוני אשה המכוסים אין באים לידי תועבה, למה אסרום חכמים, וע"כ מפני שגזרו תכשיטים שבפנים אטו תכשיטים שבחוץ, וא"כ י"ל שגם בבגדים פנימיים גזרו. ומנ"ל לחלק ביניהם. וע"ע למרן שם שהביא דברי הסמ"ג, וכתב ע"ז וז"ל: ודבריו מבוארים שהוא מפרש דלישנא בתרא דריו"ח דאמר המעביר שער בית השחי ובית הערוה לוקה, אתי כראב"י דמפרש קרא דלא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן בתיקוני אשה והלכה כראב"י וכו'. וקאמר סמ"ג שנראה לו דראב"י לאוסופי על תנא קמא אתא, לחייב באשה היוצאת בכלי זין ובאיש המתקן בתיקוני אשה, דלא משתמע לת"ק מקרא, אבל ודאי מודה הוא דקרא אסר לאיש ללבוש בגדים המיוחדים לנשים כדקאמר ת"ק דאין מקרא יוצא מידי פשוטו. עכ"ל. וצריך לומר לפ"ז דראב"י מפרש לקרא "כי תועבה היא", דלבישת איש שמלת אשה או איפכא, היא תועבה מצד עצמו (ונזכר פירוש זה בתוך המו"מ בביאור הרמב"ם. ע"ש). א"נ לפמ"ש מרן ראש הישיבה שליט"א בתשובה בספרו סנסן ליאיר (סי' יב ד"ה ומעתה) היינו שזה מביא לידי ניאוף, ואפילו ליכא חשש ניאוף אסור, דלא קיימא לן כר"ש דדריש טעמא דקרא. ע"ש. ולדברי הסמ"ג ודאי שגם בגדים פנימיים אסורים מן התורה, כיון שהם מיוחדים לנשים והדבר תועבה מצד עצמו.